

Europas største minoritet
af Lars Ole Knippel
Jyllandsposten, 03.01.2008

Fotografen Joakim Eskildsen sætter fokus på romaerne i stor udstilling i Nikolaj.

Intet folk med undtagelse af det jødiske har været udsat for så konstant forfølgelse, diskrimination og tilintetgørelse som romaerne, bedre kendt under de nedsættende betegnelser sigøjnere eller tatere, som i århundreder har fristet en tilværelse i forskellige landes nederste lag. Nazisternes folkedrab ramte også romaerne. Mellem en halv og en hel million omkom i overensstemmelse med Nazi-Tysklands racehygiejne-program. I de besatte lande Østrig, Tjekkoslaviet, Holland, Belgien og Nordfrankrig led mange romaer samme skæbne. Spanien havde flere tusinde romaer indespærret i lejre. I Sverige og Norge tvangssteriliserede man romaer, og herhjemme havde Institut for human arvebiologi og eugenik et "sigøjnerregister" færdigt i 1943, men oplysningerne blev ikke brugt af nazisterne. Også i dag er romaerne udsat for folkedrab. FN har fastslået, at der blev sat ild til 14.000 huse, hvori der boede romaer, under konflikten i Kosovo. 80 pct. af regionens 150.000 romaer flygtede på grund af drab og voldelig forfølgelse. Der menes at være 20 mio. romaer over hele kloden. Mellem 8 og 12 mio. er bosat på det europæiske kontinent. Gennem 1900-tallet tvangsbosatte myndighederne romaerne i særlige fattigkvarterer. Op gennem århundredet har der været eksempler på tvangssterilisationer, racistisk motiverede overgreb og drab. Efter kommunismens kollaps eksisterer romaerne på et minimum i Østeuropa. Arbejdsløsheden er høj og analfabetismen stærkt udbredt, fremgår det af romnet.dk. Ofte lever mange romaer helt ubeskyttede - som en pariaklasse - fordi de ikke regnes for eller er registrerede borgere. De tilbydes ikke uddannelse og kan sjældent finde arbejde.

Mennesket, naturen og mystikken

I Kunsthallen Nikolaj i København vises udstillingen "Roma-rejserne" af fotografen Joakim Eskildsen, der sammen med forfatteren Cia Rinne i seks år rejste i Ungarn, Indien, Grækenland, Rumænien, Frankrig, Finland og Rusland, hvor de mødte romaerne og delte vilkår med dem. Udstillingen, som består af 100 billeder, er opdelt i syv lande og giver et nutidigt og personligt billede af Europas største minoritet. I fotografierne forenes tre ledende temaer - mennesket, naturen og mystikken. Mystikken som en umiddelbar, substantiel oplevelse og først og fremmest som et intuitivt greb om virkeligheden. Til udstillingen udgives bogen (både en engelsk og tysk version) "The Roma Journeys" med Joakim Eskildsens fotos, tekst af Cia Rinne og forord af den tyske nobelpristager i litteratur Günter Grass, der har oprettet en fond til støtte for den udsatte folkegruppe. På udstillingen indgår en lydinstallation med musik og lyde fra de forskellige lande, optaget af Cia Rinne og redigeret af tonemesteren Sebastian Eskildsen. En cd med lydmateriale følger med bogen. Udstillingen har været vist på Amos Anderson Art Museum i Helsinki og Kulturhuset i Stockholm og skal efter præsentationen i Nikolaj til Städtische Galerie i Iserlohn i Tyskland.

Fra Sydafrika til Ungarn

I 1999 udgav Joakim Eskildsen og Cia Rinne en bog om de to sydafrikanske landsbyer, som de havde besøgt i forbindelse med et undervisningsjob, han bestred for Nordisk Ministerråd. »Det var min ven, den ungarske skulptør Zoltán Popovits, som motiverede mig til romaprojektet. Mange romaer lever under forhold, der ligner apartheid,« siger Joakim Eskildsen, der oprindeligt så sin udstilling som et resultat af sit visuelle talent, men nu mener, at der er lagt nogle politiske lag ind i den. »Lyset er placeret i toppen af min arbejdsmæssige pyramide. Efterhånden er hele pyramiden fyldt ud med litteratur om romaerne, så det kunstneriske er blevet stimuleret af faktiske informationer om romaerne. Omgangen med disse pragtfulde mennesker har påvirket og udfordret mit talent, og jeg er blevet lokket ind i kroge, jeg ikke troede, jeg havde adgang til. Da jeg som første stop på rejsen kom til en familie i Ungarn, var det med en følelse af at vende tilbage til min mormors hus på Midtsjælland. Det var tiden før telefon og hårde hvidevarer. Man huggede brænde for at få varmen. Her fik jeg en stor kærlighed til det enkle miljø.«

Rige på tid og nærhed

Når folk spørger Joakim Eskildsen, hvorfor han fotograferer fattige mennesker, forsøger han at fortælle, at han ikke vil vise et fattigt folk, men præsentere nogle mennesker, som man kan se op til: »De er ikke rige i traditionel materiel

forstand, men på noget, som vi har mistet under den industrielle revolution: De har tid og nærhed. De er tilfredse og hviler i sig selv. De lever ikke et rotteræs som mange europæere, der drømmer om at få et afslappet liv. Ofte møder man psykisk svage mennesker i vores samfund, men det er sjældent, at man konfronteres med knækkede og uafbalancerede romaer. Begrebet rig og fattig opfattes af os udelukkende som et spørgsmål om penge, og det er faktisk et bevis på, at vi er blevet fattige. Vi, der hele tiden tænker på at få flere forbrugsgoder, har stress. Det lider romaerne ikke af, selv om de er udstødte. Mange af os forsøger at plagiere det, at slappe af, og i bestræbelserne for at frigøre os fra det materielle pres får vi hjertebesvær.« Joakim Eskildsen vil gerne se »Roma-rejser» som en provokerende udstilling: »For jeg udstiller vores egen ensomhed ved at vise romaernes stilfærdige liv. Deres kultur har altid stillet spørgsmål til majoritetsbefolkningen, og skal jeg sætte det på spidsen, må jeg konstatere, at de har ret! Selvfølgelig skal de ikke fastholdes i materiel fattigdom og manglende uddannelse. De skal have et bedre liv. De skal accepteres og inkluderes på lige vilkår med majoriteten. Jeg reagerer voldsomt, når jeg hører den idiotiske fordom om, at de ikke ønsker at blive integreret. Samfundet har ikke givet dem en chance. De er de sødeste og hæderligste mennesker, man kan forestille sig, men mange af dem er fuldkommen forarmet. Tag f.eks. Rumænien efter kommunismens fald: Under Ceausescus diktatur blev romaerne behandlet som ligeværdige borgere. Der fandtes ingen analfabetisme blandt dem, og de boede komfortabelt. Efter Murens fald og den frie markedsøkonomis indførelse var de de første, der fik sparket. De er uvelkomne på arbejdsmarkedet og bor i dag på lossepladser i telte. Mange kører en gang om året til andre lande for i tre måneder at tjene penge og vender derpå tilbage. Alternativet er at sidde hjemme i elendigheden uden job. Fotografen oplever romaernes situation i Grækenland som bedre: »Halvdelen af de 350.000 romaer dér lever under miserable forhold, mens den anden halvdel har den samme levestandard som grækerne.« Han mener, at journalisterne medvirker til at cementere fordommene om romaerne: »De fyrer kun stereotyper af. Det er værd at notere, at romaerne udgør en ubetydelig brøkdelen af de østarbejdere, der oversvømmer Vesten i disse år og begår grov kriminalitet. Beskyldningerne mod romaerne for at være tyvagtige er ude af proportioner. Men de har det svært. Jeg har mødt højt uddannede romaer - en konservatorieuddannet og en advokat tiggende i Moskva, og en tidligere matematisk professor boede i et skovtelt.«